

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

ODPORÚČANIA

RADA

ODPORÚČANIE RADY

z 22. mája 2018

o presadzovaní spoločných hodnôt, inkluzívneho vzdelávania a európskeho rozmeru výučby

(2018/C 195/01)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej články 165 a 166,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

keďže:

- (1) Únia je založená na spoločných hodnotách a všeobecných zásadách rešpektovania ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv vrátane práv príslušníkov menšín, ako sa stanovuje v článku 2 Zmluvy o Európskej únii. Podľa článku 3 Zmluvy o Európskej únii je cieľom Únie zachovávať a presadzovať jej hodnoty.
- (2) Únia, ktorá sa inšpiruje týmito hodnotami, dokázala spojiť krajiny, komunity a ľudí v jedinečnom politickom projekte, vďaka ktorému Európa poznala najdlhšie obdobie mieru, čo zároveň podporilo sociálnu stabilitu a hospodársku prosperitu. Prijatie hodnôt, ktoré sú stanovené v zmluve, členskými štátmi vytvára spoločný základ, ktorý tvorí osobitnú črtu európskeho spôsobu života a identity a vďaka ktorému má Únia svoje miesto na svetovej scéne.
- (3) Únia a jej členské štáty čelia rôznym výzvam vrátane populizmu, xenofóbie, rozdeľujúceho nacionalizmu, diskriminácie, šírenia falošných správ a dezinformovania, ako aj výzve radikalizácie vedúcej k násilnému extrémizmu. Tieto javy by mohli vážnym spôsobom ohroziť základy našej demokracie, narušiť dôveru v právny štát a demokratické inštitúcie a oslabovať pocit spolupatričnosti v rámci európskych spoločností a medzi nimi.
- (4) Nedostatočná informovanosť o základoch Únie, dôvodoch jej vzniku a jej základnom fungovaní podporuje dezinformovanie a bráni vytváraniu informovaných názorov na jej činnosti. Znalosti o rozmanitosti Únie a jej členských štátov podporujú vzájomný rešpekt, porozumenie a spoluprácu v rámci členských štátov a medzi nimi.
- (5) Vzdelávanie každého typu, na všetkých úrovniach a od raného veku zohráva kľúčovú úlohu pri presadzovaní spoločných hodnôt. Pomáha zabezpečiť sociálne začlenenie tým, že každému dieťaťu poskytuje spravodlivú šancu a rovnaké príležitosti na dosiahnutie úspechu. Poskytuje príležitosti na to, aby sa z detí stali aktívni a kriticky uvedomelí občania, a prispieva k lepšiemu pochopeniu európskej identity.
- (6) Európski lídri v rámci Agendy lídrov diskutovali v novembri 2017 v Göteborgu o význame vzdelávania a kultúry pre budúcnosť Európy. V rámci poskytnutia podkladov pre túto diskusiu Komisia predložila svoju víziu pre európsky vzdelávací priestor a navrhla niekoľko iniciatív vo svojom oznámení s názvom „Posilňovanie európskej identity vzdelávaním a kultúrou“⁽¹⁾, v ktorom sa uvádza, že „posilňovanie európskej identity má zásadný význam a vzdelávanie a kultúra sú jeho najlepšou hybnou silou“.

⁽¹⁾ COM(2017) 673 final.

- (7) Európska rada v nadväznosti na zasadnutie lídrov v Göteborgu vo svojich záveroch zo 14. decembra 2017 zdôraznila, že vzdelávanie a kultúra majú kľúčový význam pri budovaní inkluzívnej a súdržnej spoločnosti a pri zachovaní našej konkurencieschopnosti ⁽¹⁾.
- (8) Jeden z cieľov rámca ET 2020 pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave ⁽²⁾, konkrétne podpora rovnosti, sociálnej súdržnosti a aktívneho občianstva, bol stanovený na základe toho, že v rámci vzdelávania by sa mali podporovať medzikultúrne zručnosti, demokratické hodnoty a rešpektovanie základných práv, malo by sa ním predchádzať všetkým formám diskriminácie a rasizmu a tiež bojovať proti nim, a malo by vybaaviť deti, mladých ľudí a dospelých schopnosťami pozitívnej interakcie s rovesníkmi z rozmanitých prostredí.
- (9) V Parížskej deklarácii, ktorú 17. marca 2015 prijali európski ministri školstva, sa stanovil záväzok členských štátov presadzovať spoločné hodnoty, posilňovať kritické myslenie a mediálnu gramotnosť, inkluzívne vzdelávanie a medzikultúrny dialóg. Reakcie na verejnú konzultáciu v rámci celej EÚ ⁽³⁾ jasne ukazujú, že inkluzívne vzdelávanie by sa malo podporovať. Iba 16 % respondentov sa domnieva, že v súvislosti so vzdelávaním sa tento cieľ v súčasnosti naozaj realizuje; 95 % sa domnieva, že vzdelávanie by malo pomôcť mladým ľuďom pochopiť význam spoločných hodnôt a že Únia by mala členským štátom pomáhať pri plnení tejto úlohy (98 %).
- (10) Prieskum siete Eurydice z roku 2017 o výchove k občianstvu na školách v Európe ukazuje, že výchova k občianstvu je v súčasnosti v centre pozornosti vo viacerých európskych krajinách. Približne polovica krajín však ešte stále nemá vypracované politiky na zahrnutie výchovy k občianstvu do počiatkovej odbornej prípravy učiteľov. Preto by sa učitelia mali podporovať a malo by sa posilniť ich postavenie prostredníctvom opatrení na vytvorenie kultúry a prostredia otvoreného vzdelávania a zabezpečenie efektívneho vyučovania v rôznorodých učebných skupinách s cieľom vyučovať občianske kompetencie, odovzdávať spoločné dedičstvo Európy, presadzovať spoločné hodnoty a pôsobiť ako vzor pre učiacich sa.
- (11) V niekoľkých členských štátoch je aj naďalej naliehavým problémom radikalizácia vedúca k násilnému extrémizmu. Presadzovanie spoločných hodnôt ako vektora sociálnej súdržnosti a integrácie, a to aj prostredníctvom politik v oblasti vzdelávania, je neoddeliteľnou súčasťou riešenia tejto otázky. S cieľom podporovať členské štáty v ich úsilí zriadila Európska komisia v júli 2017 expertnú skupinu na vysokej úrovni pre oblasť radikalizácie ⁽⁴⁾, ktorá má identifikovať podporné opatrenia vrátane opatrení v oblasti vzdelávania.
- (12) V najnovších výsledkoch prieskumu PISA a Monitoru vzdelávania a odbornej prípravy z roku 2017 sa zdôrazňuje prepojenie medzi nerovnosťami vo vzdelávaní a sociálno-ekonomickým zázemím študentov. Údaje z Programu pre medzinárodné hodnotenie žiakov (PISA) poukazujú na to, že študenti z chudobnejších domácností dosahujú trikrát častejšie horšie výsledky ako ich spolužiaci z ekonomicky silnejších domácností a že u študentov z prístahovaleckého prostredia je pravdepodobnosť, že budú dosahovať slabšie výsledky ako iní študenti, dvakrát vyššia. S cieľom zabrániť marginalizácii mladých ľudí je dôležité zabezpečiť inkluzívne a spravodlivé systémy vzdelávania, ktoré podporujú súdržné spoločnosti, kladú základy pre aktívne občianstvo a posilňujú zamestnateľnosť.
- (13) Medzinárodná asociácia pre hodnotenie výsledkov vzdelávania vo svojej medzinárodnej štúdii o občianskom vzdelávaní a výchove k občianstvu z roku 2016 uvádza, že národná a európska identita môžu pozitívnym spôsobom existovať vedľa seba a nie sú vo vzájomnom rozpore. Zo štúdie tiež vyplýva, že študenti s vyššou úrovňou občianskych znalostí sa často radia aj medzi študentov, ktorí vyjadrujú tolerantnejšie postoje.
- (14) Prieskumy Eurobarometra zdôrazňujú pozoruhodne nízku úroveň znalostí o Únii. Podľa prieskumu z roku 2014 sa 44 % ľudí domnieva, že iba málo rozumejú tomu, ako Únia funguje, pričom prieskum z roku 2011 ukazuje, že relatívna väčšina má pocit, že nie sú dostatočne informovaní o Európskej únii. V tej istej štúdii sa takisto zistilo, že tretina ľudí nevie presne, koľko členských štátov má Únia. Prieskum Eurobarometra z roku 2017 ukazuje, že 89 % mladých Európanov súhlasí s tým, že vlády jednotlivých štátov by mali posilniť školské vzdelávanie v oblasti práv a povinností, ktoré majú ako občania Únie. Napokon podľa najnovšieho prieskumu Eurobarometra 35 % respondentov považuje porovnateľné vzdelávacie normy za veľmi užitočné pre budúcnosť Európy.

⁽¹⁾ EUCO 19/1/17 REV 1.

⁽²⁾ Spoločná správa Rady a Komisie na rok 2015 o vykonávaní strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020) – Nové priority pre európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy (Ú. v. EÚ C 417, 15.12.2015, s. 25).

⁽³⁾ SWD(2018)13 final.

⁽⁴⁾ Rozhodnutie Komisie z 27. júla 2017, ktorým sa zriaďuje expertná skupina Komisie na vysokej úrovni pre oblasť radikalizácie. (Ú. v. EÚ C 252, 3.8.2017, s. 3).

- (15) V tejto súvislosti má zásadný význam, aby členské štáty zintenzívnili svoje úsilie pri ďalšom plnení všetkých cieľov Parížskej deklarácie z roku 2015. Je osobitne dôležité ďalej presadzovať spoločné hodnoty ako hybné sily súdržnosti a začleňovania, podporovať zavádzanie prostredí participatívneho učenia na všetkých úrovniach vzdelávania, zlepšovať odbornú prípravu učiteľov v oblasti občianstva a rozmanitosti a zlepšovať mediálnu gramotnosť a schopnosti kritického myslenia u všetkých učiacich sa.
- (16) Na dosiahnutie súdržnejších spoločností je nevyhnutné zabezpečiť účinný rovnoprávny prístup ku kvalitnému inkluzívnemu vzdelávaniu pre všetkých učiacich sa vrátane osôb s prísťahovaleckým pôvodom, osôb zo znevýhodnených sociálno-ekonomických prostredí, osôb s osobitnými potrebami a osôb so zdravotným postihnutím, a to v súlade s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím. Členské štáty by pri svojom úsilí mohli využívať existujúce nástroje Únie, najmä program Erasmus+, európske štrukturálne a investičné fondy, program Kreatívna Európa, program Európa pre občanov, program Práva, rovnosť a občianstvo, Európsky zbor solidarity a program Horizont 2020, ako aj usmernenia a odborné znalosti Európskej agentúry pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania.
- (17) Program Erasmus+ je dôkazom, že mobilita a cezhraničné kontakty sú účinným spôsobom, ako zažiť európsku identitu. Je nevyhnutné, aby všetky kategórie učiacich sa v celej Európe mohli rovnocenným spôsobom využívať možnosti, ktoré ponúka tento program, a to najmä prostredníctvom školských výmen medzi členskými štátmi. Virtuálna mobilita, najmä prostredníctvom siete eTwinning, je výborným nástrojom, ktorý umožňuje priamy kontakt medzi žiakmi, a v nadchádzajúcich rokoch sa bude využívať vo väčšom meradle a v kombinácii s fyzickou mobilitou.
- (18) Zavedenie európskeho rozmeru vzdelávania by malo napomáhať učiacim sa, aby zažívali európsku identitu v celej jej rozmanitosti, a malo by posilňovať pozitívny a inkluzívny európsky pocit spolupatričnosti ako doplnku k ich miestnym, regionálnym a národným identitám a tradíciám. Rovnako je to dôležité v záujme podpory lepšieho chápania Únie, ako aj jej členských štátov.
- (19) Toto odporúčanie plne rešpektuje zásady subsidiarity a proporcionality. Obsahom tohto odporúčania nie sú dotknuté existujúce vnútroštátne iniciatívy v týchto oblastiach, a najmä v oblasti vnútroštátneho občianskeho vzdelávania,

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

Členské štáty by mali:

Presadzovanie spoločných hodnôt

1. Presadzovať uznávanie spoločných hodnôt stanovených v článku 2 Zmluvy o Európskej únii už od raného veku a na všetkých úrovniach a typoch vzdelávania a odbornej prípravy v celoživotnej perspektíve s cieľom posilniť sociálnu súdržnosť a pozitívny a inkluzívny pocit spolupatričnosti na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni a na úrovni Únie.
2. Pokračovať v plnení záväzkov stanovených v Parížskej deklarácii, najmä prostredníctvom:
 - a) podpory vzdelávania zameraného na aktívne občianstvo a etiku, ako aj otvoreného vzdelávacieho prostredia v záujme podpory tolerantných a demokratických postojov a sociálnych, občianskych a medzikultúrnych zručností;
 - b) posilňovania kritického myslenia a mediálnej gramotnosti, najmä pokiaľ ide o používanie internetu a sociálnych médií s cieľom zvyšovať informovanosť o rizikách súvisiacich so spoľahlivosťou informačných zdrojov a pomáhať pri vytváraní si zdravého úsudku;
 - c) využívania existujúcich alebo v prípade potreby rozvoja nových štruktúr, ktoré podporujú aktívnu účasť učiteľov, rodičov, študentov a širšej komunity v školách, a
 - d) podpory príležitostí na demokratickú účasť mladých ľudí a aktívnu, kriticky uvedomelú a zodpovednú komunitnú účasť.
3. Účinne využívať existujúce nástroje na podporu občianskeho vzdelávania, ako je napríklad Rámec pre kompetencie v demokratickej kultúre vypracovaný Radou Európy.

Poskytovanie inkluzívneho vzdelávania

4. Presadzovať inkluzívne vzdelávanie pre všetkých učiacich sa, a to najmä:
 - a) zapojením všetkých učiacich sa do kvalitného vzdelávania od raného detstva a počas celého života;

- b) poskytovaním potrebnej podpory všetkým učiacim sa v súlade s ich osobitnými potrebami vrátane osôb zo znevýhodnených sociálno-ekonomických prostredí, osôb z prístahovaleckého prostredia, osôb s osobitnými potrebami a najtalentovanejších učiacich sa;
 - c) uľahčovaním prechodu medzi rôznymi sústavami a stupňami vzdelávania a umožňovaním poskytovania vhodného študijného a profesijného poradenstva.
5. Účinne a na dobrovoľnom základe využívať Európsku agentúru pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania s cieľom vykonávať a monitorovať úspešné inkluzívne prístupy vo svojich vzdelávacích systémoch.

Presadzovanie európskeho rozmeru vo výučbe

6. Presadzovať európsky rozmer vyučovania posilňovaním:
- a) chápania európskeho kontextu a spoločného dedičstva a hodnôt a informovanosti o jednote a sociálnej, kultúrnej a historickej rozmanitosti Únie a členských štátov Únie;
 - b) chápania základov, hodnôt a fungovania Únie;
 - c) účasti žiakov a učiteľov v sieti eTwinning, na cezhraničnej mobilite a nadnárodných projektoch, najmä pre školy;
 - d) miestnych projektov zameraných na zvyšovanie povedomia o Európskej únii a zlepšenie jej chápania vo vzdelávacích prostrediach, a to najmä prostredníctvom priamej interakcie s mladými ľuďmi, ako je napríklad každoročná a na dobrovoľnom základe konaná oslava „Dňa Európskej únie“ vo vzdelávacích prostrediach.

Podpora pedagogických a odborných pracovníkov a výučby

7. Umožňovať pedagogickým a odborným pracovníkom, aby presadzovali spoločné hodnoty a poskytovali inkluzívne vzdelávanie prostredníctvom:
- a) opatrení na posilnenie postavenia pedagogických a odborných pracovníkov, ktoré im pomôžu sprostredkovať spoločné hodnoty a presadzovať aktívne občianstvo a zároveň prenášať pocit spolupatričnosti a reagovať na rôzne potreby učiacich sa, a
 - b) presadzovania počiatočného a ďalšieho vzdelávania, výmen a partnerského učenia a činností partnerského poradenstva, ako aj poradenstva a mentorstva pre pedagogických a odborných pracovníkov.

Vykonávanie opatrení

8. Preskúmať a podľa potreby zlepšiť existujúce politiky a postupy v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a neformálneho vzdelávania s cieľom postupovať podľa týchto odporúčaní.
9. Identifikovať potreby a posilňovať zapojenie verejnosti, a to prostredníctvom využívania existujúcich údajov alebo v prípade potreby zberu nových údajov s cieľom zlepšiť tvorbu fundovaných politík v oblasti sociálneho a občianskeho rozmeru vzdelávania a odbornej prípravy.
10. Naďalej spolupracovať v strategických rámcoch EÚ pre spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, mládeže, športu a kultúry prostredníctvom partnerského učenia, partnerského poradenstva a výmeny osvedčených postupov s cieľom presadzovať spoločné hodnoty.
11. Efektívne využívať finančné nástroje EÚ, najmä program Erasmus+, európske štrukturálne a investičné fondy, program Kreativná Európa, program Európa pre občanov, program Práva, rovnosť a občianstvo a program Horizont 2020 v záujme vykonávania týchto odporúčaní.

VÍTA ZÁMER KOMISIE:

12. Podporovať členské štáty pri vykonávaní ustanovení tohto odporúčania prostredníctvom dostupných nástrojov a finančných nástrojov, ako je program Erasmus+, a to najmä prostredníctvom vzdelávacej mobility na všetkých úrovniach vzdelávania so zameraním na školy, nadnárodné projekty, sieť eTwinning, ako aj činnosti v rámci programu Jean Monnet.
13. Podporovať národné a regionálne reformy politík a zlepšovanie praxe prostredníctvom rámca ET 2020 pre európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy a akéhokoľvek následného rámca.

14. V prípade potreby vypracúvať a pravidelne prehodnocovať praktické referenčné nástroje a usmerňovacie dokumenty pre tvorcov politík a odborníkov z praxe a podporovať výskum a zapojenie zainteresovaných strán s cieľom naplniť potreby v oblasti znalostí.
15. Posudzovať a vyhodnocovať opatrenia prijaté v nadväznosti na toto odporúčanie, najmä prostredníctvom rámca ET 2020 vrátane Monitora vzdelávania a odbornej prípravy.

V Bruseli 22. mája 2018

Za Radu

predseda

K. VALCHEV
